

2018-2019

Mantelzorgondersteuning in de gemeente Ommen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Beleidsplan 'Om elkaar'	5
Afwegingskader	6
3. Ambities	7
Vinden	7
Versterken	8
Verbinden	8
Het mantelzorgnetwerk	9
Verlichten	10
4. Proces	12
Coördinatie	12
Financiën	12

1. Inleiding

Met de omslag van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving wordt er een steeds groter beroep gedaan op het eigen netwerk van mensen. Dat netwerk bestaat voor een groot deel uit mantelzorgers. Hierdoor wordt er een toenemend beroep gedaan op de inzet van mantelzorgers. Mantelzorgers leveren een steeds grotere bijdrage aan de zorg van hun naasten. Om dat te kunnen doen, hebben zij de juiste ondersteuning nodig. Het is namelijk van belang dat mantelzorgers het kunnen volhouden en niet overbelast raken en zelf uitvallen. Hierbij is preventie en vroegtijdige signalering van dreigende problemen (zoals overbelasting) van belang.

Mantelzorgers leveren een grote bijdrage aan de Ommense samenleving. Zij zorgen er in een groot aantal gevallen voor dat de huishoudens en families blijven draaien daar waar ziekte of een handicap een stok in de wielen steken. Zij leveren een onmisbare bijdrage aan de informele zorg en ondersteuning. Veel mensen doen dit als vanzelfsprekend, hoewel dit niet vanzelfsprekend is. De gemeente Ommen telt naar schatting 4500 mantelzorgers. Ruim 650 hiervan zijn mantelzorgers die intensief en langdurig voor hun naaste zorgen. Deze mantelzorgers lopen het grootste risico op overbelasting. Hierbij is preventie en vroegtijdige signalering van dreigende problemen (zoals overbelasting) van belang.

De ondersteuning van en waardering voor mantelzorgers vallen onder de Wmo 2015. Deze notitie is tot stand gekomen naar aanleiding van het onderzoek dat wij in samenwerking met Mezzo in het eerste kwartaal van 2017 hebben uitgevoerd. Dit onderzoek was gericht op de wensen en behoeften van mantelzorgers op het gebied van ondersteuning en waardering. Zowel professionals als mantelzorgers hebben actief bijgedragen aan dit project en dus aan de totstandkoming van deze notitie. In deze notitie stellen we ambities aan de hand van de vier V's: Vinden, Versterken, Verlichten en Verbinden. Hierbij is ook nader uitgewerkt op welke wijze invulling wordt gegeven aan de jaarlijkse waardering van de mantelzorgers. Tenslotte is een processchets gemaakt.

2. Beleidsplan 'Om elkaar'

In het beleidsplan Om Elkaar is de visie op het sociaal domein ons uitgangspunt:

De gemeente Ommen wil de kwaliteiten van inwoners en de samenleving benutten en versterken. Zorg, onderwijs en onderlinge hulp staan centraal. We gaan uit van een betrokken samenleving en zijn daarin een betrokken overheid. Mensen zorgen in eerste instantie voor zichzelf en elkaar, pas als dat niet mogelijk is, stappen wij in. De gemeente kenmerkt zich van oudsher als een samenleving met een sterke sociale samenhang. Dit geeft een sterke basis, mensen zijn bereid elkaar te helpen, maar het is hierbij belangrijk dat inwoners ook een vraag durven neerleggen bij de eigen omgeving. Er is vaak enige schroom om dat te doen, mensen vinden het eenvoudiger om naar de gemeente/overheid te stappen met hun vraag. Onze aandacht blijft voor de groep die niet midden in de samenleving staat, die tussen wal en schip dreigt te raken. Daarbij geldt dat regels moeten, maar dat de mens voorop staat. Verschil durven maken, de inwoner en de professional ruimte geven.

In het beleidsplan Om Elkaar zijn de volgende vijf uitgangspunten opgenomen als leidend voor het sociaal domein:

meer burger, minder overheid

meer buurt of wijk, minder centraal

Meer preventief, minder curatief

meer integraal, minder versnipperd

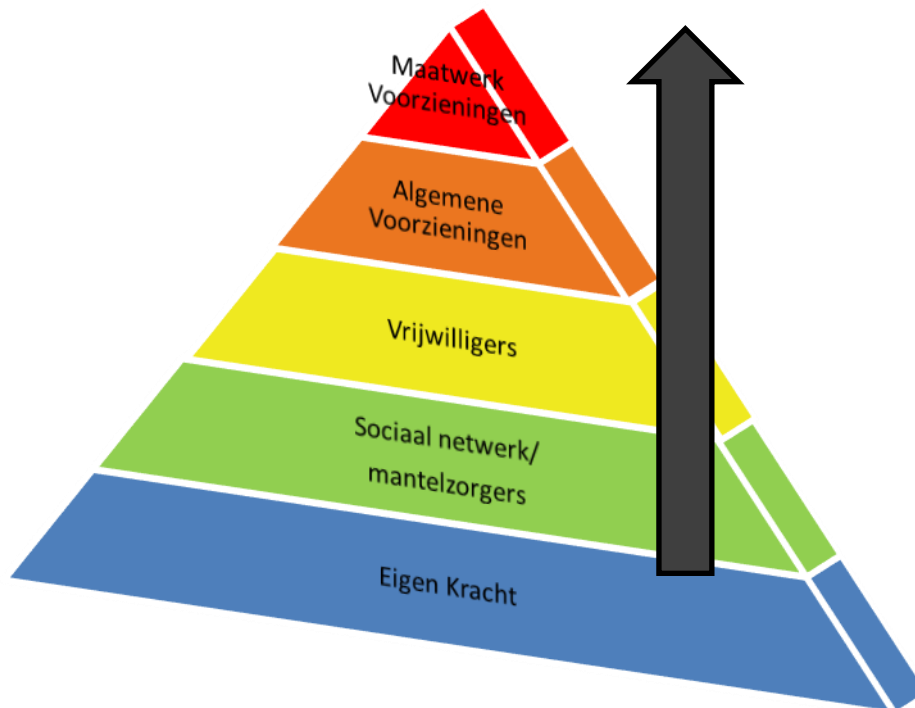

Meer collectief, minder individueel

Afwegingskader

Bij het uitwerken van de visie is vastgesteld dat het volgende afwegingskader wordt gehanteerd voor de wijze waarop ondersteuning wordt geboden:

- Eigen Kracht
- Sociaal netwerk (mantelzorgers)
- Vrijwilligers
- Algemene voorzieningen
- Maatwerkvoorzieningen

Dit afwegingskader betekent een transformatie, zowel bij de inwoner als bij professional. De ondersteuning wordt zo veel mogelijk in eigen kracht georganiseerd.

Mantelzorgers vervullen een belangrijke rol bij ziekte of een handicap. Zij leveren een onmisbare bijdrage aan de informele zorg en ondersteuning

3. Ambities

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Mezzo eind 2014 vier aandachtspunten voor mantelzorgondersteuning toegevoegd, namelijk: Vinden, Versterken, Verlichten en Verbinden.

Meer concreet gaat het om algemene voorzieningen voor mantelzorgers, betrokkenheid bij het onderzoek, respijtzorg en waardering van mantelzorgers in het kader van de Wmo 2015.

In ons beleidsplan Om Elkaar zijn voor de ondersteuning van mantelzorgers voor de komende jaren de volgende ambities geformuleerd:

De gemeente Ommen ondersteunt mantelzorgers, zodat overbelasting wordt tegengegaan, zodat mantelzorgers kunnen blijven meedoen in de samenleving en de informele zorg wordt versterkt. Speciale aandacht gaat uit naar jonge mantelzorgers.

Hiermee komen we concreet tot de volgende ambities:

Ambitie 1: Mantelzorgers goed in beeld krijgen

Ambitie 2: Flexibiliteit en maatwerk

Ambitie 3: Lokale samenwerking rondom mantelzorg versterken

Ambitie 4: Tegengaan van overbelasting van mantelzorgers

Ambitie 5: Waardering voor de mantelzorger

De ambities worden in kaart gebracht aan de hand van het Mezzo Model Informele Zorg. De kracht van dit model is de samenhang tussen de doelen vinden, versterken, verbinden en verlichten (de zogenaamde 4 V's). Als deze vier doelen behaald worden, is er sprake van optimale lokale samenwerking en adequate ondersteuning van mantelzorgers in de gemeente.

Vinden

Ambitie 1: Mantelzorgers goed in beeld krijgen

Mantelzorgers moeten eerst worden 'gevonden', in beeld gebracht worden, om gebruik te kunnen maken van mantelzorgondersteuning binnen hun gemeente. Maar: niet elke mantelzorger wil en hoeft 'gevonden' te worden. Om mantelzorgers adequaat te kunnen ondersteunen is het van belang dat ze bekend zijn bij formele en informele organisaties en sleutelfiguren.

De gemeente Ommen telt naar schatting 4500 mantelzorgers. Ruim 650 hiervan zijn mantelzorgers die intensief en langdurig voor hun naaste en anderen zorgen, deze mantelzorgers lopen het grootste risico op overbelasting. Het is van groot belang dat mantelzorgers, met name zwaarder belaste mantelzorgers, in een vroeg stadium worden gesignaleerd en worden doorverwezen naar het mantelzorgnetwerk (zie ambitie 3). Vroegtijdig signaleren zal lonen als preventie van overbelasting. Het is van belang dat het hierbij gaat om een breed gedragen prioriteit: zorgprofessionals in allerlei gelederen zetten zich hiervoor in.

Een van de vindplaatsen van mantelzorgers is het keukentafelgesprek. Uitgangspunt is dat de mantelzorger bij het keukentafelgesprek aanwezig is. De medewerker van het Samen Doen team brengt tijdens dit gesprek ook de situatie van de mantelzorger in beeld en kijkt op welke wijze de

positie van de mantelzorgverlener eventueel versterkt of verlicht kan worden. Er kan ook aanleiding zijn om met de mantelzorgverlener een afzonderlijk gesprek te voeren, omdat niet in alle gevallen de mantelzorgverlener zich in het bijzijn van de zorgvrager vrij voelt om zijn grenzen aan te geven.

In de ondersteuningsplannen die de medewerkers van de Samen Doen teams in samenwerking met de inwoner(s) opstellen wordt vervolgens expliciet aandacht geschonken aan de mantelzorg die wordt verleend.

Samen met de betrokken mantelzorgorganisaties willen we actief gaan communiceren over de mogelijkheden van ondersteuning. Ook dit draagt bij aan het beter in beeld krijgen van mantelzorgverleneren.

Op dit moment zijn er in Ommen 313 mantelzorgverleneren bekend. We streven er naar dat na 2 jaar, dus eind 2019 10% meer mantelzorgverleneren in beeld zijn.

Versterken

Ambitie 2: Flexibiliteit en maatwerk

In het algemeen is bekend dat mantelzorgverleneren te maken hebben met veel verschillende regeltaken. De meerderheid van de mantelzorgverleneren ervaart onrust en stress door praktische en administratieve regeltaken. Zo ook de 'bewijslast' bij een WMO-beschikking, die elk jaar weer terug komt. In veel situaties zal de medische situatie van de zorgvrager eerder verslechteren dan verbeteren. Denk bijvoorbeeld aan dementie. Het afgeven van beschikkingen voor een langere tijd geeft rust en zekerheid voor zowel zorgvrager als mantelzorgverlener. We gaan daarom bij de Samen Doen teams op maat WMO-beschikkingen afgeven voor een langere periode dan één jaar.

De tevredenheid van mantelzorgverleneren blijven we peilen. We blijven monitoren of deze maatregel verlichting geeft.

Verbinden

Verbinden staat voor het lokale samenspel tussen zorgvrager, mantelzorgverleneren, (informele) zorgverleners en (zorg)organisaties. Sterke verbindingen zijn voorwaarden voor het vinden en verlichten van mantelzorgverleneren.

Ambitie 3: Lokale samenwerking rondom mantelzorg versterken

Tijdens het onderzoek van Mezzo kwam in de focusgroepen naar voren dat mantelzorgverleneren de behoefte hebben aan één aanspreekpunt. Het is nu vaak niet helder voor de mantelzorgverlener waar hij/zij terecht kan. Dit 'aanspreekpunt' moet een onafhankelijke partij zijn, die vertrouwelijk omgaat met de toevertrouwde informatie. Het is belangrijk dat dit aanspreekpunt inhoudelijk deskundig is, dat wil zeggen: kennis heeft van mantelzorg, wet- en regelgeving rond mantelzorg, financiële mogelijkheden en het aanbod mantelzorgondersteuning. Dit 'aanspreekpunt' is ook het eerste aanspreekpunt voor professionals en heeft een taak in het onderling verbinden van professionals in de gemeente.

Zowel mantelzorgers als professionals geven aan dat er geen overzicht is van het huidige aanbod mantelzorgondersteuning en respijtzorg. Kortom: het lokale aanbod is versnipperd. Professionals kunnen hierdoor niet adequaat naar elkaar doorverwijzen, gebruik maken van elkaars aanbod of samenwerken. Mantelzorgers weten niet bij welke instelling ze terecht kunnen met vragen. Dit vormt een risico op overbelasting, omdat doeltreffende ondersteuning mogelijk niet of te laat wordt ingezet.

Het ondersteuningsaanbod gaan we in samenwerking met alle professionals in kaart brengen en toegankelijk maken voor inwoners c.q. mantelzorgers en professionals. Voor een adequaat overzicht is het cruciaal dat de informatie specifiek bedoeld is voor mantelzorgers; dat het overzicht actueel is; het taalgebruik helder en uitnodigend is; praktische informatie als contactgegevens vermeld worden en dat de voorwaarden (financiële bijdrage, openingstijden, etc.) duidelijk zijn.

Om dit te bewerkstelligen gaan we een mantelzorgnetwerk opzetten. Hieronder wordt weergegeven wat we hieronder verstaan.

Het mantelzorgnetwerk

Momenteel is de informatie voor mantelzorgers heel versnipperd. De verschillende partijen hebben er iets over op hun website staan en hebben elk eigen folders en flyers. Uit het onderzoek komt naar voren dat bekendheid met ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers onvoldoende is. Daarom is het van belang de informatie te bundelen op één (digitaal) centraal punt en hier in alle communicatie naar te verwijzen.

Bij het mantelzorgnetwerk zijn personen en organisaties aangesloten die veel mantelzorgsituaties zien. Denk aan zorginstellingen, een mantelzorgconsulent, thuiszorgorganisaties, belangenverenigingen, maar ook fysiotherapeuten bijvoorbeeld. Door de verbinding binnen het netwerk worden de aangesloten organisaties beter toegerust om mantelzorgers te herkennen, tijdig dreigende overbelasting of ontspoorde zorg te kunnen signaleren en de mantelzorg goed te kunnen begeleiden of doorverwijzen bij een ondersteuningsvraag. Er kan hierdoor beter worden aangesloten bij de behoefte van de mantelzorgers waardoor deze langer, beter en gezonder de mantelzorg kan blijven voortzetten. Hierdoor is uiteindelijk minder inzet van duurdere zorg nodig.

Dit mantelzorgnetwerk wordt beheerd door een coördinator. De coördinator is het aanspreekpunt voor mantelzorgers en heeft dan ook persoonlijk contact met de mantelzorgers. De coördinator is de verbindende schakel tussen de mantelzorgers, de organisaties in het netwerk en de gemeente.

Het netwerk beheert een eigen website waarop alle aangesloten partijen hun ondersteuningsmogelijkheden zoals cursussen, activiteiten en respijtvorzieningen plaatsen. Hierdoor vinden mantelzorgers op een centraal en goed bekend gemaakt punt alle informatie over mantelzorgondersteuning in de gemeente Ommen. Ook nieuwe activiteiten worden hier bekendgemaakt. Het coördinator van het netwerk kan ook een aantal keer per jaar een nieuwsbrief maken met een overzicht van de activiteiten.

Bij het netwerk zijn organisaties aangesloten die veel contacten hebben met mantelzorgers. De coördinator is de verbindende schakel, waardoor hij/zij bij uitstek zicht heeft op wat de behoeftes van mantelzorgers zijn en wat er nog evt. ontbreekt aan ondersteuning/activiteiten.

Aan organisaties, die zich willen verbinden aan het netwerk, moeten geen grote verplichtingen opgelegd worden. Wel is het belangrijk dat zij andere partijen zoals ondernemers, belangengroepen, kerken, mantelzorgers etc. wijzen op het netwerk. Ook is het belangrijk dat zij wel samenwerking zoeken voor bepaalde activiteiten.

Mantelzorgers kunnen zich bij het mantelzorgnetwerk aanmelden als mantelzorger. We streven ernaar dat niet elke organisatie nog apart een registratiesysteem heeft, maar dat ook dit gecentraliseerd wordt bij het netwerk. In de toekomst zal ook de mantelzorgwaardering bij het mantelzorgnetwerk belegd worden.

Het netwerk is voor de gemeente zeer waardevol om input vanuit de praktijk te krijgen voor het mantelzorgbeleid en kan zodoende dienen als de oren en ogen van de gemeente.

In enkele andere gemeenten zijn al positieve ervaringen opgedaan met een mantelzorgnetwerk. In de gemeente Steenwijkerland functioneert nu sinds 5 jaar het mantelzorgnetwerk Steenwijkerland en daar zijn inmiddels al 70 organisaties bij aangesloten. Het mantelzorgnetwerk is daar de spil in de mantelzorgondersteuning en vanuit het netwerk worden diverse activiteiten georganiseerd en wordt de respijtzorg en de mantelzorgwaardering gecoördineerd.

Verlichten

Ambitie 4: Tegengaan van overbelasting van mantelzorgers

Verlichten staat voor het op maat ondersteunen van mantelzorgers zodat zij op eigen wijze kunnen zorgen en de zorg kunnen volhouden. Tijdige signalering is hierbij tevens van groot belang. De behoefte aan ondersteuning is heel divers, factoren die hier een rol in spelen zijn: thuis- of uitwonende zorgvrager, aard van de zorgvraag, het sociale netwerk, persoonlijkheid van de mantelzorger, stadium van mantelzorg (beginnend of al langer mantelzorger), ervaringen met (in)formele zorg in het verleden en vertrouwen in professionals. Typen mantelzorgondersteuning die in het bijzonder genoemd werden:

- Emotionele steun; een luisterend oor voor de mantelzorger. Bij voorkeur is de zorgvrager hierbij niet aanwezig zodat de mantelzorger open kan spreken over de eigen ervaringen.
- Lotgenotencontact; contact met mantelzorgers die in een vergelijkbare situatie zitten. De gelijkenis hoeft niet de zorgvraag zijn, maar kan ook ingaan op levensfase, werksituatie etc.
- Respijtzorg; vervangende zorg biedt mantelzorgers de mogelijkheid hun zorgtaken tijdelijk aan een ander over te dragen. Daardoor kunnen zij de zorg beter volhouden. Er is nader onderzoek nodig wat de behoefte aan respijtzorg is en of mantelzorgers wel bekend genoeg zijn met de mogelijkheden van respijtzorg.

Ambitie 5: Waardering voor de mantelzorger

Het is belangrijk dat de waardering voor mantelzorgers ook daadwerkelijk voelt als een waardering. In veel gemeenten zorgt mantelzorgwaardering ook voor een toename van geregistreerde mantelzorgers. Waardering is een kans voor toeleiding naar passende ondersteuning. Tijdens het onderzoek met Mezzo bleek dat de wensen van mantelzorgers voor de waardering sterk uiteen

lopen. We gaan de waardering daarom ook flexibel inrichten. Dit bleek ook de voorkeur te zijn van de Participatieraad. Mantelzorgers kunnen kiezen welke vorm hun voorkeur heeft. Zij hebben daarbij de keuze uit:

1. Een financiële bijdrage;
2. Een cadeaubon;
3. Een uitstapje.

Zodra het mantelzorgnetwerk staat zal de waardering ook via dit netwerk verlopen.

Ook blijven we de tevredenheid van mantelzorgers op dit gebied peilen. We zijn tevreden als de mantelzorger de waardering weet te vinden en de mantelzorger tevreden is met dit aanbod van waardering.

4. Proces

Coördinatie

De ambities in deze notitie moeten uitgevoerd gaan worden. Een belangrijk onderdeel vormt het mantelzorgnetwerk. Dit moet gecoördineerd gaan worden. Wie dit gaat doen leggen wij niet op voorhand vast. We gaan experimenteren met Nieuw Naoberschap. Gedurende het gehele proces zijn en worden organisaties en mantelzorgers betrokken bij de doorontwikkeling van de mantelzorgondersteuning.

We zijn dit proces gestart met een onderzoek naar de wensen en behoeften van mantelzorgers samen mét mantelzorgers en (informele) organisaties. Denk hierbij aan diverse zorgorganisaties, maar ook de Participatieraad en de Mantelzorg Advies Raad (MAR). Aan de hand van die resultaten hebben we deze notitie in gezamenlijkheid met de Participatieraad en MAR vormgegeven. We starten het vervolgproces door deze visie en ambities met de partners te delen. We vragen hun feedback op deze notitie en dagen hen uit om met een plan te komen hoe zij deze ambities willen/kunnen uitvoeren en hoe zij het netwerk willen/kunnen coördineren. Dit kunnen zij alleen doen, maar hierin kunnen zij ook de samenwerking opzoeken. De organisatie(s) met het beste plan 'gunnen' we de rol van coördinator.

De selectie van het beste plan en daarmee de coördinator gaan wij niet alleen doen. Ook hierbij betrekken wij de samenleving. Samen met mantelzorgers en de Participatieraad zullen wij de uiteindelijke keuze maken voor de meest geschikte vorm.

Financiën

Niet alleen het aanbod van mantelzorgondersteuning is versnipperd, maar ook de wijze van financiering is versnipperd. De subsidies die wij aan organisaties geven op het gebied van mantelzorg gooien we op een hoop. Het totale beschikbare bedrag voor mantelzorg gaat naar de coördinator van het netwerk. De organisaties die aangesloten zijn in het netwerk dragen gezamenlijk zorg voor een passend ondersteuningsaanbod. De coördinator beheert het budget en kan zo de activiteiten die de andere organisaties uitvoeren financieren.

Over welke structurele middelen hebben we het?

- Carinova Mantelzorgondersteuning	€60.909
- Evenmens	€52.255
- Mantelzorgavond	€2.500
- Speel-o-theek	€8.200
- Overig	€4.540
Totaal	€128.404

Door het netwerk deze vrijheid te geven, en dus niet alle budgetten al te gaan labelen, kan het netwerk direct inspelen op de wensen en behoeften van de mantelzorger(s) op dat moment. De coördinator vormt de verbindende schakel tussen het netwerk, de gemeente en de mantelzorger.

Het blijft belangrijk om met de mantelzorgers in gesprek te blijven. Samen met het netwerk willen we jaarlijks de tevredenheid peilen. Zo kunnen we voortdurend blijven inspelen op de wensen en de behoeften van de mantelzorgers. We kunnen de mantelzorgers dan beter vinden, ondersteunen en waarderen.

Tevens past deze aanpak goed bij de bredere ontwikkelingen, zoals het Nieuw Naoberschap. Alles wat we doen, doen we vanuit de wensen en behoeften van de mantelzorgers. We bedenken het als gemeente niet alleen, maar doen dit samen met professionals, mantelzorgers en inwoners. We geven de professionals meer vrijheid om op de wensen en behoeften van mantelzorgers in te spelen. We zijn als gemeente minder bepalend en regisserend, maar meer ondersteunend en faciliterend in het proces en de samenwerking.